

خوانش‌پذیری کتاب‌های عربی دوره اول متوسطه

بر اساس شاخص خوانایی «کلوز»

مریم جلائی^{۱*}، فرزانه براتی دهقی^۲

۱. استادیار گروه زبان و ادبیات عربی دانشگاه کاشان

۲. کارشناسی ارشد زبان و ادبیات عربی دانشگاه کاشان

تاریخ دریافت: ۱۳۹۶/۰۵/۲۱ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۱۰/۰۹

چکیده

شاخص‌های خوانایی به تجزیه و تحلیل یک نوشته به منظور سنجش درجه خوانش‌پذیری آن می‌پردازد تا نقاط قوت و ضعف آن را مشخص کند. با توجه به رویکرد جدید آموزش زبان عربی در مدارس ایران مبتنی بر استنباط و درک مطلب، این پژوهش به بررسی سطح خوانش‌پذیری کتاب‌های عربی متوسطه اول پرداخته است. پژوهش از نوع تحلیل محتوا و با استفاده از تکنیک خوانایی «کلوز» است. جامعه آماری پژوهش شامل ۴۰۰ دانش‌آموز مشغول به تحصیل در پایه‌های هفتم و هشتم یکی از مدارس ناحیه ۵ اصفهان است. آزمون کلوز بر نمونه‌ای متشکل از ۲۰۰ دانش‌آموز از ۶ کلاس انجام شد. نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل نمرات حاصل از اجرای این آزمون با استفاده از دو روش آماری توصیفی و استنباطی نشان می‌دهد که محتوای هر سه کتاب عربی دوره اول متوسطه بر اساس شاخص مذکور در سطح آموزشی است؛ به عبارت واضح‌تر، برای درک و فهم این کتاب‌ها نیاز به آموزش معلم است.

کلیدواژه‌ها: تحلیل محتوا؛ خوانش‌پذیری؛ کتاب‌های عربی دوره اول متوسطه؛ شاخص خوانایی کلوز.

۱. مقدمه

ارزیابی محتوای کتاب‌های درسی^۱، علاوه بر کمک به افزایش کارایی و اثربخشی آن‌ها می‌تواند تحقق مطلوب اهداف آموزشی را به دنبال داشته باشد. شناخت نقاط ضعف و قوت متون و محتوای کتاب‌ها در سیستم متمرکز آموزشی کشورمان، مطابق شاخص‌ها و تکنیک‌های علمی و تجربی (و نه ذهنی) و مبادرت به اصلاح، تعدیل، تکمیل، تجدیدنظر و طراحی مجدد ساختار آن‌ها، نقش اساسی در فرایند سامانمند (سیستماتیک) آموزش، یادگیری، تسهیل، تعمیق و تسریع آن، برای فراگیران و معلمان خواهد داشت. از طرف دیگر، توجه به کارایی شاخص‌ها، ارزیابی ضمنی اثربخشی، دادن اعتبار و درجه قابل قبول به آن‌ها و استانداردسازی^۲ برای تعمیم و نهادینه کردن^۳ معیارها برای قضاوت در مورد محتواهای درسی، ضرورتی اجتناب‌ناپذیر است (فضل‌اللهی قمشی و ملکی توانا، ۱۳۹۰: ۱۴۲).

کتاب‌های درسی یکی از مهم‌ترین مراجع و منابع یادگیری به شمار می‌آیند؛ چراکه بیشترین فعالیت‌های آموزشی در چهارچوب آن‌ها صورت می‌پذیرد. موارد زیر از جمله دلایلی است که اهمیت کتاب‌های درسی را در کشور ما نشان می‌دهد:

- متمرکز بودن فعالیت‌های معلمان بر اساس کتاب درسی؛
- محدود بودن امتحان و ارزشیابی به مطالب و محتوای کتاب درسی؛
- تحقق بخشیدن بیشتر اهداف آموزش و پرورش از طریق کتاب درسی؛
- وجود نظامی متمرکز که برای تمام کشور، یک برنامه، یک کتاب و یک ارزشیابی دارد؛
- ملزم بودن دانش‌آموزان به خواندن کتاب‌هایی که از سوی دفتر برنامه‌ریزی، تدوین و معرفی شده‌اند (نیک‌نفس و علی‌آبادی، ۱۳۹۲: ۱۶).

بر این اساس، شناخت عواملی که درک نوشته‌ای را ساده یا دشوار می‌کند و نیز سنجش میزان دشواری درک نوشته‌ها، از مسائل مهمی است که بخشی از پژوهش‌های تحلیل محتوایی

1. Educational books
2. Standardization
3. Institutionalize

و سنجش خوانایی^۱ به آن پاسخ می‌دهد. برای تحلیل محتوای کتاب‌های درسی از دو تکنیک معروف می‌توان استفاده کرد:

۱. استفاده از شاخص‌های خوانایی که بر روی کلمه‌ها، عبارات و پاراگراف‌های یک متن تمرکز دارد و به تجزیه و تحلیل محتوای یک نوشته یا متن می‌پردازد؛
۲. استفاده از ابزارهای فهرستی که نقش مواد کمک‌درسی مانند وسایل کمک‌آموزشی، کتاب راهنمای معلم، و جهت‌گیری‌های فرهنگی، کیفیت مواد، کیفیت نوشتار و... را بررسی می‌کند (پرورش، ۱۳۹۲: ۴۲).

یکی از روش‌های تحلیل محتوای کتاب‌های درسی، بررسی سطح خوانش‌پذیری آن است که با استفاده از شاخص‌های متفاوت انجام می‌شود. از پرکاربردترین آن‌ها، می‌توان به شاخص‌های خوانایی «گانینگ^۲، کلوز، فلش^۳، پاور سامنر کرل^۴، ویلیام رومی^۵، فلش کینکید^۶ و مک لافلین^۷» اشاره کرد. هر کدام از این شاخص‌ها با استفاده از فرمول‌های مخصوص، خوانایی مطالب موردنظر را با هدفی خاص بررسی می‌کنند. تکنیک خوانایی کلوز یکی از این شاخص‌هاست. پژوهش حاضر درصدد است سطح خوانایی (خوانش‌پذیری) کتاب‌های عربی دوره اول متوسطه را بر اساس شاخص خوانایی کلوز ارزیابی کند. آنچه پژوهشگران را برای به‌کارگیری این روش تشویق کرد، علاوه بر جدیدتر و کامل‌تر بودن این روش نسبت به سایر شاخص‌های خوانایی، ویژگی خاص این تکنیک در تحقق هدف اجرای این پژوهش است. آنچه از مطالعه روی تکنیک‌های خوانایی دیگر به دست آمد این است که بیشتر این شاخص‌ها تنها از طریق بررسی و تحقیق روی هجاها و واج‌ها با دید و نگرش جزئی، سعی در اندازه‌گیری سطح خوانایی دارند و حتی بعضی از آن‌ها مثل شاخص «پاور سامنر» فقط برای

1. Readability Level
2. Gunning
3. Flasch
4. Power-Sumner-Kearl
5. William Roman
6. Flesch Kincaid
7. Mclaughlin

سنجش سطح خوانایی کتاب‌های ابتدایی استفاده می‌شود و بعضی نیز همانند تکنیک «فلش کینکید» هنوز مورد بازنگری و تعدیل قرار نگرفته‌اند. لکن از آنجاکه دفتر تألیف و برنامه‌ریزی کتب درسی، هدف از نگارش کتاب‌های عربی را درک متون دینی و شناخت عمیق‌تر زبان و ادبیات کهن فارسی، از طریق آموزش زبان عربی بیان نموده و شیوه آموزشی خود را از قاعده‌محوری به متن‌محوری تغییر داده، بهترین روش برای سنجش سطح آموزشی کتب مذکور، روش کلوز است؛ چراکه پاسخ‌گویی به آزمون ویژه آن مستلزم آن است که فراگیر به جزئیات یعنی معانی واژگان و همچنین آموخته‌های قبلی خود اشراف داشته باشد و بتواند مفهوم کلی متن را درک کند تا به سؤالات پاسخ دهد.

۲. مفهوم خوانش‌پذیری

منظور از خوانش‌پذیری یا خوانایی، میزان سهولت خواندن و فهمیدن یک نوشته است. یک متن خوانا، متنی است که خواننده بتواند آن را به صورت روان بخواند و به آسانی مفهوم آن را درک کند (فضل‌اللهی قمی و ملکی توانا، ۱۳۸۹: ۹۵). اصطلاح «خوانایی» به معنای تخمینی از احتمال موفقیت خواننده در خواندن و درک متن یا نوشته است (قادری مقدم و سبحانی‌نژاد، ۱۳۹۵: ۴۵). با توجه به تحقیقات انجام‌شده، کتاب‌های درسی که از جمله متون چاپی محسوب می‌شوند نسبت به سایر متون غیرچاپی، مثل متون الکترونیکی، دارای درک خواندن بالاتری هستند. یکی از دلایل آن این است که داشتن فضای ذهنی مناسب از صفحه‌بندی فیزیکی متن، به درک مطلب کمک می‌کند (کنگری و همکاران، ۱۳۹۴: ۳۶). مطالب درسی از لحاظ سطح دشواری باید برای یادگیرنده چالش‌برانگیز باشد؛ یعنی نه آن‌قدر آسان باشد که یادگیری آن از سوی دانش‌آموزان به آسانی میسر شود و نه آن‌قدر دشوار باشد که دانش‌آموزان نتوانند از عهده آن برآیند (سیف، ۱۳۷۱: ۳۸۶ به نقل از کرامتی مقدم، ۱۳۹۵: ۱۵۶). اما اینکه میزان خوانایی این متن چاپی برای مخاطبان در چه سطحی قرار دارد، در بحث سنجش سطح خوانایی مورد ارزیابی قرار می‌گیرد. میزان خوانا بودن مطالب از نظر درک و فهم برای مخاطب، سطح خوانایی آن مطلب نامیده می‌شود. عوامل مؤثر در سطح خوانایی عبارت‌اند از:

- هجا؛ یعنی کوچک‌ترین مجموعه واحد گفتار که با یک دم‌زدن بی‌فاصله و قطع آن ادا شود (خانلری، ۱۳۵۰ به نقل از دیانی، ۱۳۷۹: ۲۹).
- کلمه؛ یعنی مجموعه حروفی که یک واحد را تشکیل می‌دهند (معین، ۱۳۸۵).
- جمله؛ یعنی مجموعه کلماتی که بین دو سکوت طویل (نقطه) قرار دارند و حداقل دارای یک پیام یا یک معنی باشند (همان).
- پیام؛ یعنی تعداد مضمون‌های موجود در هر جمله (دیانی، ۱۳۷۹: ۲۹).
- هنگام مطالعه‌ی هر متن (کتاب)، برای خواننده حسی درباره‌ی میزان پیچیدگی یا سادگی متن ایجاد می‌شود که در فهم آن تأثیر بسیاری دارد؛ این در واقع همان سطح خوانایی (خوانش‌پذیری) متن است (جعفری هرندی و میرشاه جعفری، ۱۳۸۹: ۱۰۳). از این رو، زیرساخت‌های حوزه سنجش خوانایی از دهه ۱۹۲۰م فراهم شد. بسیاری از پژوهش‌های ویژه این حوزه تا دهه ۱۹۵۰ مجرمانه صورت می‌گرفت ولی با تلاش‌های نویسندگان و پژوهشگرانی مثل فلش، کلیر، دیل^۱ و چال^۲، یافته‌های این مطالعات عمومی شد. در سال ۱۹۲۳م، اولین شاخص سنجش خوانایی مطرح شد و به دنبال آن بیش از ۲۰۰ فرمول با مؤلفه‌های مختلف پدید آمد. انتقاداتی به این فرمول‌ها وارد شد و در نتیجه سنتز این ایده‌ها، چند فرمول جدید مطرح شدند که از جمله آن‌ها، فرمول کلوز است که در سال ۱۹۵۳ به وسیله ویلسون تایلر^۳ از اساتید دانشگاه ایلی نویز آمریکا^۴ پیشنهاد شد (عابدی، ۱۳۹۳: ۳۵). کلوز روش جدیدتری را مطرح ساخت که بر رویکردهای سنتی قبل از آن فائق آمد (رسولی و امیر آشتیانی، ۱۳۹۰: ۱۷۳).

۳. روش سنجش خوانایی کلوز

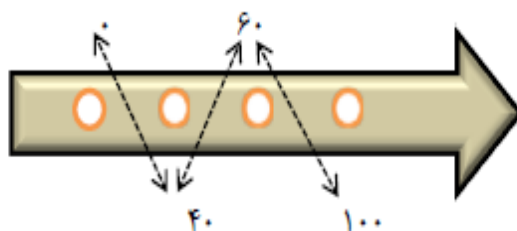
روش سنجش خوانایی کلوز، با توجه به نوع پاسخ‌های موردنیاز به دو صورت کلوز حذفی^۵ (پرکردن جاهای خالی) و کلوز تست^۶ (انتخاب یک کلمه از میان چند گزینه) قابل اجراست.

1. Dale
2. Call
3. Wilson Taylor
4. Illinois America
5. Elide Cloze
6. Close Test

اختلاف معنی دار و مهمی بین عملکرد یادگیرندگان در آزمون چندگزینه‌ای و آزمون حذفی جهت سنجش فهم و درک خوانایی متون وجود ندارد. نتایج مطالعات نشان می‌دهد این دو آزمون می‌توانند بیشترین استفاده مناسب را در کاربرد، به جای یکدیگر، در فهم، ارزیابی و سنجش سطح خوانایی داشته باشند (ستارپور، ۲۰۱۴م: ۱۰۵). این روش مبتنی بر این فرض است که افرادی بهتر می‌توانند کلمات اشتباه را تشخیص دهند که از توانایی خواندن بالاتری برخوردار باشند. این روش برای متن‌ها یا کتاب‌هایی به کار می‌رود که هنوز تدریس نشده‌اند. ارزیابی و تحلیل محتوا در این شاخص، تابع مراحل و فرایندها است:

- انتخاب چند متن از قسمت‌هایی که هنوز تدریس نشده‌است؛
- نوشتن اولین جمله هر متن به صورت کامل و اولیه؛
- خالی گذاشتن یک کلمه از هر پنج کلمه در متون انتخاب‌شده به صورت نقطه‌چین؛ تعداد جاهای خالی بر اساس توانایی فراگیران می‌تواند در محدوده ۲۰، ۲۵، ۵۰، ۷۵، ۱۰۰ در نوسان باشد؛
- توزیع متن‌های نقطه‌چین شده بین دانش‌آموزان کلاس آزمودنی، برای نوشتن یا انتخاب مناسب‌ترین مفهوم یا گزینه در جاهای خالی (نوروزی چگینی و نوروزی چگینی، ۱۳۹۴: ۲).
- جمع‌آوری و تصحیح اوراق و نمره‌دهی و تبدیل نمرات به درصد؛
- نتیجه‌گیری از درصد نمرات با توجه به محور زیر:

نمودار ۱: نتیجه‌گیری آزمون کلوز

(فضل‌اللهی قمشی و ملکی توانا، ۱۳۸۹: ۸۵)

بر اساس محور فوق، درصد کلماتی که به طور صحیح تکمیل می‌شوند معرف نمره آزمودنی در این روش است. هرچه نمره آزمودنی کمتر باشد نشان‌دهنده دشواری متن است. یعنی

درصد پاسخ‌های صحیح بین ۰ تا ۴۰ درصد، سطح دشواری، ۴۰ تا ۶۰ درصد، سطح آموزشی و ۶۰ تا ۱۰۰ درصد، سطح مستقل را نشان می‌دهد.

۴. سؤال‌های پژوهش

این پژوهش درصدد پاسخ‌گویی به این سؤال کلی است:

- بر اساس شاخص خوانایی کلوز، کتاب‌های عربی دوره اول متوسطه در چه سطحی از خوانایی (مستقل، آموزشی، دشوار) قرار دارند؟
- جهت پاسخ به این سؤال، سؤالات فرعی زیر طرح می‌شود:
- بر اساس شاخص خوانایی کلوز متن کتاب‌های عربی سال اول دوره اول متوسطه در چه سطحی از خوانایی قرار دارد؟
- بر اساس شاخص خوانایی کلوز متن کتاب‌های عربی سال دوم دوره اول متوسطه در چه سطحی از خوانایی است؟
- بر اساس شاخص خوانایی کلوز متن کتاب‌های عربی سال سوم دوره اول متوسطه در چه سطحی از خوانایی قرار دارد؟

۵. پیشینه پژوهش

در بررسی میزان خوانش‌پذیری کتاب‌های درسی آموزش زبان فارسی و عربی مطالعاتی صورت گرفته که بارزترین آن‌ها به شرح ذیل است:

الرشیدی (۲۰۰۵ م) با مطالعه بر ۲۴۰ دانش‌آموز کلاس چهارم در کویت، خوانایی سه متن از کتاب لغتی العربیة را با روش سنجش خوانایی کلوز بررسی نمود و نتایج زیر به دست آمد؛ متن‌های کتاب در سطح استرس و فشار روانی قرار دارد و بر اساس درجه خوانایی طبقه‌بندی و تنظیم نشده است. در دو متن از متن‌های انتخابی، بین درجه خوانایی دانش‌آموزان پسر و دختر تفاوت قابل توجهی دیده نشد، ولی تحلیل‌های آماری، نشان‌دهنده مطلوب‌تر بودن خوانایی یک متن از سه متن انتخابی در بین دانش‌آموزان دختر بود. مؤمنی والمؤمنی (۲۰۱۱ م) سطح خوانش‌پذیری کتاب اللغة العربیة سال چهارم نظام آموزشی اردن را ۳/۴٪ یافتند که نسبت

بسیار پایینی است و این یعنی خوانایی کتاب فقط برای ۳/۴٪ از دانش‌آموزان مناسب است و کتاب در سطح استرس و فشار روانی قرار دارد. السرحانی (۲۰۱۱م) نیز با بررسی کتاب اللغة العربیة سال چهارم ابتدایی مدارس عربستان دریافت متن کتاب فقط برای ۴۴٪ از دانش‌آموزان مناسب بود. تحلیل‌های آماری این پژوهش نشان داد خوانایی کتاب برای دانش‌آموزان دختر با نتیجه ۶/۸۳ درصد، بیشتر از دانش‌آموزان پسر با نتیجه ۳۲/۷۶ درصد بود. دیانی (۱۳۷۹) با بررسی شاخص‌های خوانایی و تطبیق آن بر متون فارسی نشان داد چنانچه در هر یک از فرمول‌های خوانایی تغییراتی داده شود قادر خواهند بود به گونه‌ای ساده و سریع سطح سادگی یا سطح خوانایی نوشته‌های فارسی را مشخص سازند. فردانش و شیران (۱۳۷۹) نیز به منظور تحلیل محتوای کتاب متون فارسی سال سوم آموزش متوسطه از الگوی طراحی مریل^۱، برای اطلاع از نظر دبیران از روش پیمایشی، و جهت تعیین سطح متن کتاب از نظر آموزشی از روش خوانایی کلوز استفاده کردند. بر اساس نتایج به‌دست‌آمده از آزمون کلوز در این پژوهش، سطح متن آموزشی کتاب مذکور دشوار بود؛ در نتیجه آموختن آن برای فراگیران به‌تنهایی ممکن نیست. اخیراً نیز یوسف نظری و علی خطیبی (۱۳۹۶) با استفاده از شاخص فرای^۲ به مقایسه خوانش پذیری کتاب‌های متوسطه اول و راهنمایی قدیم پرداخته و به این نتیجه رسیدند که جملات عربی هر دو مرحله آموزشی مدنظر در سطح مطلوبی ارزیابی می‌شوند؛ اگرچه اساساً با توجه به ویژگی‌های خاص زبان عربی این فرمول کارایی لازم را برای بررسی متون عربی ندارد.

۶. روش و ابزار پژوهش

به منظور سنجش سطح خوانایی کتاب‌های عربی دوره اول متوسطه از آزمون محقق‌ساخته استفاده شد. این پژوهش به صورت تحلیلی (روش تحلیل محتوا^۳) انجام پذیرفت. برای انجام آن تعداد ۲۰۰ دانش‌آموز در حال تحصیل در مقطع متوسطه اول در پایه‌های هفتم و هشتم که از پایه هشتم دو کلاس و از پایه هفتم

1. Merrill Design Method

2. Fry

3. Content Analysis

چهار کلاس، از بین ۱۳ کلاس انتخاب شدند (۷۱ نفر برای آزمون پایه هفتم و ۶۸ نفر برای آزمون پایه‌های هشتم و ۶۱ نفر برای آزمون پایه نهم در نظر گرفته شد). نمونه‌گیری، هدفمند بود؛ چراکه پرسشنامه طراحی شده بر اساس شاخص کلوز باید از متون تدریس‌نشده کتاب‌های هر پایه برگزار می‌شد. بر این اساس آزمون کتاب نهم برای دانش‌آموزان پایه هشتم، آزمون کتاب هشتم برای دانش‌آموزان پایه هفتم برگزار شد. اما در مورد آزمون کتاب هفتم، چون دانش‌آموزان پایه ششم هیچ‌گونه آشنایی قبلی با زبان عربی نداشتند و انجام این آزمون از دانش‌آموزان این پایه بدون نتیجه به نظر می‌رسید در پایان نیم‌سال اول، آزمون از دروس نیمه دوم این کتاب که هنوز تدریس نشده بود از دانش‌آموزان پایه هفتم گرفته شد. از کتاب‌های عربی مدنظر، ۱۸ متن انتخاب شد. تعداد ۳۲ سؤال از متن کتاب پایه هفتم، ۴۵ سؤال از متن کتاب هشتم و ۴۵ سؤال از متن کتاب نهم تهیه و تنظیم شد، سپس از دانش‌آموزان خواسته شد بر اساس جمله کاملی که از ابتدای هر متن تهیه شده بود یکی از چهار گزینه را انتخاب نمایند. بعد از تصحیح اوراق امتحانی، نمرات برای قرارگرفتن در محور کلوز به درصد تبدیل شد تا سطح خوانایی محتوای مورد ارزیابی مشخص گردد. در این پژوهش، با توجه به اینکه زبان‌آموزان در دوره آغازین یادگیری زبان عربی به سر می‌برند ترجیحاً از روش چندگزینه‌ای برای آزمون‌ها استفاده گردید.

۷. توصیف آماری نمونه مورد پژوهش

از بین مدارس دولتی متوسطه دوره اول شهر اصفهان، یکی از دبیرستان‌های عادی دخترانه ناحیه ۵ انتخاب شد. از بین ۱۳ کلاس، ۲ کلاس برای آزمون کتاب پایه هفتم شامل ۷۱ نفر، ۲ کلاس برای آزمون کتاب هشتم شامل ۶۸ نفر و ۲ کلاس برای آزمون کتاب نهم شامل ۶۱ نفر، و در مجموع با نمونه‌ای متشکل از ۲۰۰ دانش‌آموز پژوهش صورت گرفت.

۸. توصیف آماری ابزار پژوهش

به منظور ارزیابی سطح خوانایی کتاب‌های عربی دوره اول متوسطه همان‌گونه که گفته شد از متونی که هنوز تدریس نشده بود، آزمون‌هایی طراحی شد. برای افزایش دقت بررسی سطح خوانایی کتاب‌های مذکور تقریباً ۶۰ تا ۸۰ درصد متن کتاب‌های پایه هشتم و نهم در این پژوهش مورد استفاده قرار گرفت. از ۱۲ درس کتاب هفتم ۴ متن با ۳۲ سؤال، از ۱۰ درس کتاب هشتم ۶ درس با ۴۵ سؤال و از ۱۰ درس کتاب

نهم ۸ درس با ۴۵ سؤال، محتوای آزمون‌ها را تشکیل داد. روایی پرسشنامه به وسیله دو تن از اساتید زبان عربی و مدیریت آموزشی که از متخصصان بحث مورد پژوهش بودند، مورد تأیید قرار گرفت. جزئیاتی که در طراحی این آزمون بر اساس روش کلوز مدنظر قرار گرفت، به شرح ذیل است:

- طراحی آزمون از متون تدریس نشده به دانش‌آموزان برای سنجش سطح درک و فهم آزمون‌شونده از متن (درحالی‌که آزمون‌های چهارگزینه‌ای معمولی از متون تدریس شده برای شناخت میزان موفقیت تحصیلی دانش‌آموز طراحی می‌شود)؛
- حذف پنجمین کلمه بر اساس نظام هماهنگ آزمون کلوز، حتی اگر آن کلمه از حروف جر یا ضمائر باشد (درحالی‌که در آزمون‌های چهارگزینه‌ای معمولی فقط کلماتی مثل فعل، اسم، حرف و... در هر جای جمله حذف می‌شود)؛
- طراحی سؤالات نظام‌مند و مرتبط با هم (جملات و پاراگراف‌ها با یکدیگر در یک موضوع مشترک داشتند)؛

- استفاده از هر سه قسم کلمه (اسم، فعل و حرف) به عنوان گزینه صحیح سؤالات آزمون؛
- استفاده از متونی که بیش از صد کلمه دارند، برای تهیه سؤالات آزمون موردنظر؛
- توجه به استاندارد تعداد سؤالات در این روش که بین ۲۰ تا ۱۰۰ سؤال است؛
- توجه به سن، کلاس و ذخیره‌واژگانی دانش‌آموزان در طراحی سؤالات؛
- یکسان بودن طول جاهای خالی در سؤالات آزمون؛
- در نظر گرفتن یک امتیاز به عنوان بارم هر سؤال؛
- در نظر گرفتن زمانی خاص برای آزمون به منظور تمرکز بیشتر دانش‌آموزان بر پاسخ‌گویی به سؤالات.

۹. یافته‌های پژوهش

سؤال کلی تحقیق این است که: بر اساس شاخص خوانایی کلوز، کتاب‌های عربی دوره اول متوسطه چه سطحی از خوانایی دارند؟ برای پاسخ به این سؤال، از آزمون کلوز استفاده شد. تجزیه و تحلیل نمرات به دو شیوه توصیفی (محاسبه میانگین کل نمرات و تبدیل میانگین به درصد) و استنباطی انجام شد تا نمره خوانایی کتاب‌های موردنظر به دست آید. نتایج حاصل به تفکیک پایه در ادامه ارائه شده است:

۹-۱. تجزیه و تحلیل توصیفی و استنباطی نمرات آزمون کلوز از کتاب پایه هفتم

جدول ۱ توزیع نمرات ۷۱ دانش‌آموز پایه هفتم از چهار درس آخر کتاب مورد بررسی و نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل توصیفی آن‌ها را ارائه می‌دهد:

جدول ۱: آمار توصیفی و توزیع نمرات دانش‌آموزان از کتاب پایه هفتم

رتبه فراگیران (F)	۴	۶	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	۱۷	۱۸	۱۹	۲۰	۲۱	۲۲	۲۴	۲۵	۲۶	۲۸	۳۰	جمع کل فراگیران
F	۱	۱	۱	۱	۳	۵	۵	۶	۵	۹	۷	۳	۶	۵	۱	۱	۲	۲	۳	۱	۳	۳۲
F X	۴	۶	۹	۱۰	۳۳	۱۵	۳۵	۳۶	۷۵	۸۱	۱۱۹	۵۴	۳۶	۱۰	۲	۲۲	۴۸	۵۰	۷۸	۲۸	۹۰	۱۲۱۴
میانگین	$۱۷/۱ \times ۱۰۰$																					
درصد	$\frac{۱۷/۱ \times ۱۰۰}{۳۲} = ۵۳/۴$																					
انحراف معیار	۵/۳۶																					

مطابق جدول فوق، نمرات فراگیران در آزمون برگزار شده مطابق روش کلوز، از ۳۲ سؤال بین ۴ تا ۳۰ قرار دارد. میانگین نمرات آن‌ها ۱۷/۱ از سقف نمره ۳۲ است. این بدان مفهوم است که بیشتر پاسخ‌های دانش‌آموزان این پایه اطراف عدد ۱۷ متمرکز شده است. حداقل نمره، ۴ با فراوانی یک دانش‌آموز و بالاترین نمره، ۳۰ با فراوانی دو دانش‌آموز است. تجزیه و تحلیل داده‌ها پس از تبدیل نمرات به نسبت ۱۰۰ و قرار دادن در فرمول کلوز نشان می‌دهد $۵۳/۴۳$ درصد از پاسخ‌های دانش‌آموزان صحیح بوده است. انحراف معیار نیز برابر $۵/۳۶$ حاصل شده که مؤید آن است که نمرات دانش‌آموزان فاصله زیادی با یکدیگر دارد. به عبارتی در بین این نمرات، مقادیر بسیار پایین و یا بسیار بالا به چشم می‌خورد.

برای بررسی نمرات آزمون کلوز از کتاب پایه هفتم به شیوه استنباطی، از آزمون T تک‌نمونه‌ای استفاده شد که نتایج آن در جدول ۲ ارائه شده است. مطابق با این جدول و با استناد به مقدار آزمون T می‌توان گفت با اطمینان ۹۹ درصد، مقدار میانگین مربوط به نمونه تحت بررسی (۱۷/۱) با مقدار میانگین مربوط به جامعه آماری پژوهش تفاوت معناداری ندارد.

این بدان معناست که نتایج حاصل از نمونه برای سطح خوانایی متون عربی پایه هفتم (میانگین و درصد پاسخ‌گویی صحیح) قابل تعمیم به کل جامعه آماری پژوهش نیز هست.

جدول ۲: آزمون T تک‌گروهی برای بررسی نمرات آزمون کلوز از کتاب پایه هفتم

متغیر	فراوانی	درجه آزادی	t	P
سطح خوانایی کتاب‌های عربی دوره اول متوسطه (پایه هفتم)	۷۱	۷۰	-۰/۰۰۲	۰/۹۹۸

۲-۹. تجزیه و تحلیل توصیفی و استنباطی نمرات آزمون کلوز از کتاب پایه هشتم

جدول ۳ توزیع نمرات ۶۸ دانش‌آموز پایه هشتم از ۶ متن کتاب درسی عربی و نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل توصیفی آن‌ها را ارائه می‌دهد:

جدول ۳: آمار توصیفی و توزیع نمرات دانش‌آموزان از کتاب پایه هشتم

نمرات فراگیران (x)	فراوانی F	FX
۷	۲	۱۴
۸	۲	۱۶
۱۰	۴	۴۰
۱۱	۱	۱۱
۱۲	۱	۱۲
۱۳	۷	۹۱
۱۴	۴	۵۶
۱۵	۲	۳۰
۱۶	۸	۱۲۸
۱۷	۲	۳۴
۱۸	۷	۱۲۶
۱۹	۳	۵۷
۲۰	۵	۱۰۰
۲۱	۴	۸۴
۲۲	۴	۸۸
۲۳	۲	۴۶
۲۴	۱	۲۴
۲۵	۱	۲۵
۲۶	۲	۵۲
۲۸	۱	۲۸
۳۱	۱	۳۱
۳۸	۲	۷۶
۳۹	۲	۷۸
جمع کل نمرات		۱۲۴۷
میانگین	$18/34$	
درصد	$\frac{18/34 \times 100}{45} = 40/7$	
انحراف معیار	$7/13$	

داده‌های جدول بالا نشان می‌دهد میانگین نمرات ۱۸/۳ از سقف ۴۵ است که بعد از تبدیل آن به نسبت ۱۰۰ با توجه به تعداد سؤالات آزمون، مشخص می‌شود ۴۰/۷۵ درصد پاسخ‌ها

صحیح است. از مجموع ۴۵ سؤال، نمرات بین ۷ تا ۳۹ قرار دارد. دو نفر دارای کمترین نمره و دو نفر بالاترین نمره را کسب نموده‌اند. میانگین نمرات در این پایه نشان می‌دهد بیشتر پاسخ‌ها اطراف عدد ۱۸ متمرکز شده‌اند. انحراف معیار برابر ۷/۱۳ حاصل شده که مقدار نسبتاً بالایی است. این مقدار بالا حاکی از آن است که نمرات دانش‌آموزان فاصله زیادی با یکدیگر دارد. به عبارتی در بین این نمرات مقادیر بسیار بالا و بسیار پایین مشاهده می‌شود.

برای بررسی نمرات آزمون کلوز از کتاب پایه هشتم به شیوه استنباطی، از آزمون T تک‌نمونه‌ای که نتایج آن در جدول ۴ ارائه شده، استفاده گردید. مطابق با جدول یادشده و با استناد به مقدار آزمون T می‌توان گفت با اطمینان ۹۹ درصد، مقدار میانگین مربوط به نمونه تحت بررسی (۱۸/۳۴) با مقدار میانگین مربوط به جامعه آماری پژوهش تفاوتی ندارد. این بدان معناست که نتایج حاصل از نمونه برای سطح خوانایی متون عربی پایه هشتم (میانگین و درصد پاسخ‌گویی صحیح) قابل تعمیم به کل جامعه آماری پژوهش نیز هست.

جدول ۴: آزمون T تک‌گروهی برای بررسی نمرات آزمون کلوز از کتاب پایه هشتم

متغیر	فراوانی	درجه آزادی	t	P
سطح خوانایی کتاب‌های عربی دوره اول متوسطه (پایه هشتم)	۶۸	۶۷	-۰/۰۰۲	۰/۹۹۸

۳-۹. تجزیه و تحلیل توصیفی و استنباطی نمرات آزمون کلوز از کتاب پایه نهم

پس از برگزاری آزمون کلوز از ۸ متن کتاب درسی با ۶۱ دانش‌آموز پایه نهم نتایج زیر به دست آمد:

جدول ۵: آمار توصیفی و توزیع نمرات دانش‌آموزان از کتاب پایه نهم

نمرات فراگیران (X)	توزیع نمرات																			
	۷	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	۱۷	۱۸	۱۹	۲۰	۲۱	۲۲	۲۳	۲۴	۲۵	۲۶	۲۸	۳۰	۳۱	۳۲	۳۵
فراوانی F	۱	۳	۳	۶	۳	۵	۳	۴	۳	۶	۴	۳	۳	۲	۳	۳	۱	۲	۲	۱
F X	۷	۳۹	۴۲	۹۰	۴۸	۸۵	۵۴	۷۶	۶۰	۱۲۶	۸۸	۶۹	۷۲	۵۰	۷۸	۸۴	۳۱	۶۴	۶۴	۳۵
میانگین	۲۰/۶۴																			

درصد	$\frac{20/64 \times 100}{45} = 45/8$
انحراف معیار	۵/۷۲

بر اساس جدول بالا نمرات فراگیران از ۴۵ سؤال داده شده، بین ۷ تا ۳۵ بوده است. میانگین نمرات ۲۰/۶۴ است که بعد از تبدیل به نسبت ۱۰۰ مشخص شد که ۴۵/۸۷ درصد پاسخ‌ها صحیح بوده است. میانگین به دست آمده از نمرات این پایه نشان می‌دهد که بیشتر پاسخ‌های دانش‌آموزان اطراف عدد ۲۰ و ۲۱ متمرکز شده‌اند. بر اساس فرمول کلوز، یک نفر دارای کمترین نمره و یک نفر بالاترین نمره را کسب کرده است. انحراف معیار برابر ۵/۷۲ حاصل شد که نشان‌دهنده آن است که نمرات دانش‌آموزان در این پایه نیز دارای فاصله زیادی با یکدیگر است. به عبارتی در بین این نمرات، مقادیر بسیار پایین و یا بسیار بالا همانند پایه هفتم و هشتم به چشم می‌خورد.

برای بررسی نمرات آزمون کلوز از کتاب پایه نهم به شیوه استنباطی، از آزمون T تک‌نمونه‌ای که نتایج آن در جدول ۸ ارائه شده، استفاده گردید. مطابق با جدول فوق و با استناد به مقدار آزمون T می‌توان گفت با اطمینان ۹۹ درصد مقدار میانگین مربوط به نمونه تحت بررسی (۲۰/۶۴) با مقدار میانگین مربوط به جامعه آماری پژوهش تفاوت معناداری ندارد. این بدان معناست که نتایج حاصل از نمونه برای سطح خوانایی متون عربی پایه نهم (میانگین و درصد پاسخ‌گویی صحیح) قابل تعمیم به کل جامعه آماری پژوهش نیز هست.

جدول ۶: آزمون T تک‌گروهی برای بررسی نمرات آزمون کلوز از کتاب پایه نهم

متغیر	فراوانی	درجه آزادی	t	P
سطح خوانایی کتاب‌های عربی دوره اول متوسطه (پایه نهم)	۶۱	۶۰	-۰/۰۰۱	۰/۹۹۹

۱۰. نتیجه‌گیری

یافته‌های این پژوهش در پایه هفتم با توجه به محور خوانایی کلوز سطح خوانایی این کتاب را با میانگین ۵۳/۴۳ درصد در سطح مناسب آموزشی نشان می‌دهد. البته با توجه به اینکه کلوز نتیجه بین دو عدد ۴۰ تا ۶۰ را در سطح آموزشی می‌داند نتیجه به دست آمده حاکی از آن است

که این میانگین بیشتر به سمت خودآموزی^۱ است تا استرس و فشار روانی. با این توصیف به نظر پژوهندگان باید در نظر داشت که متن این کتاب برای دانش‌آموزانی که دارای سطح استعداد و یادگیری بالاتری هستند، نمی‌تواند چندان مناسب باشد.

در سنجش سطح خوانایی کتاب پایه هشتم بر اساس فرمول کلوز، نتیجه میانگین ۴۰/۷۵ به دست آمد که نشان‌دهنده سطح آموزشی این کتاب است. با این توضیح که این کتاب با این میانگین سطح خوانایی، به حالت استرس و ناامیدی نزدیک‌تر است تا سطح خودآموزی. البته در این تحقیق، سطح یادگیری دانش‌آموزان مورد آزمون در این پایه نسبت به پایه هفتم ضعیف‌تر بود و بدیهی است که این امر در نتیجه تأثیر گذاشته‌است. ضمن اینکه متن کتاب‌های درسی هشتم هدفمندتر انتخاب شده‌است و متن محوری را در این کتاب‌ها، روشن‌تر از کتاب هفتم می‌توان مشاهده کرد. کار روی متن و واژگان، برای معلم و دانش‌آموز فرصت بیشتری را فراهم می‌آورد تا به هدف اصلی تألیف این کتاب‌ها نزدیک‌تر شوند، حتی به معلم این فرصت را می‌دهد تا با به‌کارگیری واژگان کلیدی در حین صحبت با دانش‌آموزان، اشتیاق یادگیری را در دانش‌آموزان به وجود آورد؛ فرصتی که در کتاب هفتم کمتر می‌توان دید.

محور کلوز سطح خوانایی کتاب پایه نهم را با میانگین ۴۵/۸۷ در سطح آموزشی و درک و فهم به کمک معلم نشان می‌دهد. اگرچه این درصد به حالت استرس و فشار روانی نزدیک‌تر است ولی شواهد که شامل نتیجه این تحقیق و نیز نظرات معلمان، دانش‌آموزان و تجربه نگارندگان این پژوهش است، سطح آموزشی و محتوایی این کتاب را نسبت به دو پایه قبل مناسب‌تر می‌داند.

محور کلوز نتیجه هر سه آزمون را در سطح آموزشی می‌داند؛ یعنی متون کتاب‌های موردنظر نه آن‌قدر سخت است که قابل درک نباشد و نه آن‌قدر آسان است که بدون نیاز به معلم قابل درک و فهم باشند.

آنچه در این پژوهش قابل تأمل است، بررسی انحراف معیار آزمون‌های موردنظر است. این شاخص در آزمون‌های معمولی که پس از تدریس درس یا کتاب مربوطه به وسیله معلم برگزار می‌شود سطح

پراکندگی نمرات را به طور معمول روی نمره پایین ۳ یا حداکثر ۴ نشان می‌دهد. اما بررسی‌ها نشان می‌دهد در مورد این آزمون این گونه نیست؛ چراکه انحراف معیار در هر سه آزمون عدد بالای ۵ را نشان می‌دهد. یکی از دلایل این نتیجه می‌تواند برگزاری آزمون از متونی باشد که هنوز تدریس نشده‌اند. مسلماً زمانی که مطالب درسی به وسیلهٔ مدرس تدریس می‌شود، دانش‌آموزان سطح متوسط، تلاش خود را برای نزدیک‌تر کردن معلومات خود به دوستانی که دارای سطح بالاتری از یادگیری هستند، مضاعف می‌کنند و این امر موجب نزدیکی داده‌ها و پراکندگی کمتر نمرات می‌شود. علاوه بر این، آزمون‌های معمولی اکثراً با اطلاع قبلی به فراگیران برگزار می‌شود و این امر باعث ایجاد آمادگی برای آزمون می‌شود، در صورتی که آزمون کلوز بدون اطلاع قبلی و آمادگی فراگیران برگزار می‌شود (برای دستیابی به نتیجه، آزمون باید حتماً بدون اطلاع قبلی دانش‌آموزان برگزار شود). این‌ها از جمله مواردی است که تقریباً بی‌انگیزگی و نداشتن تمایل به پاسخ‌گویی را در بین اکثر دانش‌آموزان به همراه داشت، و پژوهشگران با ترندهای مختلف موفق شدند انگیزه پاسخ‌گویی را فقط در بین عدهٔ کمی از دانش‌آموزان ایجاد کنند. این است که در این آزمون پراکندگی پاسخ‌ها با عدد نسبتاً بالایی مشاهده می‌شود که این نتیجه خود می‌تواند گویای ضرورت حضور معلم برای تدریس باشد.

نتایج این تحقیق با نتایج به‌دست‌آمده از مطالعات فردانش و شیران (۱۳۷۹)، الرشیدی (۲۰۰۵م)، مؤمنی والمؤمنی (۲۰۱۱م) همخوانی ندارد ولی نتایج آن با تحقیق السرحانی (۲۰۱۱) همسو است.

۱۱. پیشنهادها و راهکارها

نتایج پژوهش نشان می‌دهد تغییرات انجام‌شده در محتوا و متن کتاب‌های درسی عربی، تا حدود زیادی آن‌ها را در سطح مناسبی از خوانایی قرار داده که این می‌تواند موفقیتی برای اعضای دفتر تألیف کتاب‌های درسی آموزش و پرورش باشد؛ بنابراین، پیشنهاد می‌شود:

□ معلمان برای تسلط بیشتر بر مطالب درسی، کتاب‌های مورد تدریس خود را با استفاده از روش‌های تحلیل جدید - مانند تحلیل محتوا - بررسی نمایند. چراکه غالباً در این روش برای به‌دست‌آوردن اطلاعات، نیاز به مراجعه به افراد دیگر نیست (همانند روش مصاحبه و نظرخواهی) و تنها با استفاده از فرمول‌های مخصوص می‌توان به بررسی و تحلیل پرداخت.

همچنین با جلوگیری از تعجیل در تفسیر متن، دقت پژوهشگر را در تجزیه و تحلیل مطالب مورد نظر بالا می‌برد.

□ مؤلفان کتاب‌های درسی باید توجه داشته باشند اگرچه خوانایی متن هر سه کتاب مذکور در سطح آموزشی به دست آمد ولی نباید منحصرأً به این فرمول‌ها اکتفا شود؛ چراکه این شاخص‌ها خالی از لغزش نیستند.

□ شناخت تکنیک‌هایی که هنوز تعدیل و بازنگری نشده‌اند و بررسی آن‌ها می‌تواند راهگشایی برای یافتن بهترین تکنیک و روش در تجزیه و تحلیل کتاب‌ها به‌خصوص کتاب‌های درسی باشد؛ چه بسا روش‌های سنجشی‌ای که کارایی بالایی دارند ولی هنوز بازنگری نشده‌اند.

کتابنامه

الف) عربی

- الرشیدی، مفلح حمود غانم (۲۰۰۵م)، *مستوی مقروئیه کتاب لغتی العربیه المقرر للصف الرابع الإبتدائي في دولة الكويت*، رسالة ماجستير، جامعة عمان للدراسات العربیه.
- السرحاني، عون بن محمد عامر (۲۰۱۱م)، *مستوی مقروئیه ودرجة إشراکیة نصوص کتاب اللغة العربیه للصف الرابع الإبتدائي في المملكة العربیه السعودیه*، رسالة ماجستير، جامعة مؤتة.
- مؤمني، عبداللطيف عبدالکريم ومحمد مجلي المؤمنی (۲۰۱۱م)، «مستوی مقروئیه کتاب اللغة العربیه للصف الرابع الأساسي في الأردن»، *مجله جامعه دمشق*، المجلد ۲۷، العدد الثالث و الرابع. صفحه ۵۵۷-۵۸۸.
- نظري، يوسف، و علی خطیبي (۱۳۹۶)، «مستوی مقروئیه کتب اللغة العربیه في المرحلة الثانویه الأولى والإعدادیه القديمه في إيران (دراسة مقارنة علی أساس معادله فراي)». *مجله دراسات في تعليم اللغة العربیه وتعلمها*، العدد الثاني، ص ۸۵-۱۰۴.

ب) فارسی

- پرورش، مولود، (۱۳۹۲ش)، «سطح خوانایی کتاب مطالعات اجتماعی»، *مجله رشد آموزش علوم اجتماعی*، دوره ۱۶، شماره ۱، صفحه ۴۳-۴۵.
- جعفری هرندي، رضا و ابراهيم ميرشاه جعفری (۱۳۸۹ش)، «تبیین فرمولهای خوانایی به عنوان روشی اساسی در تحلیل محتوای کتابهای درسی»، *مجله روش شناسی علوم انسانی*، سال ۱۶، شماره ۶۳، صفحه ۹۷-۱۱۶.
- دیانی، محمدحسین (۱۳۷۹ش)، *سنجش خوانایی نوشتههای فارسی خوانانویسی برای کودکان و نوسودان و نوجوانان*، مشهد: کتابخانه رایانه‌ای.
- رسولی، مهستی و زهرا امیر آشتیانی (۱۳۹۰ش)، *تحلیل محتوا با رویکرد کتب درسی*، تهران: جامعه‌شناسان.
- عابدی، یوسف (۱۳۹۳ش)، «خواندنی‌های ناخوانا»، کتاب *ماه کلیات*، سال ۱۷، شماره ۴، صفحه ۳۳-۳۷.
- فردانش، هاشم و زهره شیران (۱۳۷۹ش)، «تحلیل محتوای کتاب متون فارسی سال سوم نظام جدید آموزش متوسطه و بررسی نظر دبیران مربوطه»، *فصلنامه دانش و پژوهش*، شماره ۳، صفحه ۱۳۱-۱۳۷.
- فضل‌اللهی قمشی، سیف‌الله و منصوره ملکی توانا (۱۳۸۹)، «روان‌شناسی تحلیل محتوا با تأکید بر تکنیک‌های خوانایی سنجی و تعیین ضریب درگیری متون»، *مجله مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)*، سال ۲، شماره ۱، صفحه ۷۱-۹۴.
- قادری مقدم، محمدابراهیم و مهدی سبحانی‌نژاد (۱۳۹۵ش)، «اعتبار سنجی روش‌های سنجش سطح خوانایی کتاب‌های درسی»، *مجله پژوهش در برنامه‌ریزی درسی*، دوره ۲، شماره ۲۱، صفحه ۴۴-۵۵.

کرامتی مقدم، سید علی (۱۳۹۵)، «نقد و تحلیل محتوای زبان فارسی»، فصلنامه نقد کتاب، سال ۲، شماره ۵، صفحه ۱۵۳-۱۶۶.

کنگری، هاله و همکاران (۱۳۹۰ش)، «بررسی نقش اندازه و شکل حرف بر یادآوری اطلاعات و سرعت خواندن متن در محتوای الکترونیکی»، فصلنامه علمی - پژوهشی، پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات، دوره ۲۷، شماره ۲، صفحه ۵۱۹-۵۲۹.

معین، محمد (۱۳۸۵ش)، فرهنگ فارسی، گردآوری: عزیزالله علیزاده، چاپ سوم، تهران: راه رشد.

نوروزی چگینی، حسین و رستم نوروزی چگینی (۱۳۹۴ش)، تحلیل محتوای کتاب علوم ششم ابتدایی با روش تعیین سطح خوانایی کلوز، سومین کنفرانس ملی توسعه پایدار در علوم تربیتی و روان‌شناسی مطالعات اجتماعی و فرهنگی، تهران: تحقیقات اسلامی سروش مرتضوی.

نیک‌نفس، سعید، و خدیجه علی‌آبادی، (۱۳۹۲ش)، «نقش تحلیل محتوا در فرایند آموزش و طراحی کتب درسی»، مجله جهانی رسانه، دوره ۸، شماره ۲، پیاپی ۱۶، صفحه ۱۲۴-۱۵۰.

ج) انگلیسی

satarpour, Simin (2014). Investigating the relatedness of cloze _elide test, multiple-choice cloze test, and cutest as measures of reading comprehension, **Journal of teaching and learning**, no 13, 90-100.

انقرائية كتب اللغة العربية المقررة للمرحلة الثانوية الأولى (في ضوء اختبار كلوز للانقرائية)

مریم جلائی^{۱*}، فرزانه براتی دهقی^۲

۱. أستاذة مساعدة في قسم اللغة العربية وآدابها بجامعة كاشان

۲. ماجستير في اللغة العربية وآدابها بجامعة كاشان

الملخص

تقوم معادلات المقرئية بتجزئة النص وتحليله هادفة تحديد نقاط الضعف والقوة الموجودة فيه . وفقاً للمنهج الجديد لتعليم اللغة العربية في المدارس الإيرانية الذي يتمحور على أساس استيعاب نصوص الكتب العربية، فهدفت هذه الدراسة إلى تحديد وقياس درجة مقرئية الكتب العربية المقررة للمرحلة الثانوية الأولى. منهج الدراسة كان تحليل المحتوى باستخدام اختبار كلوز للانقرائية كأداة البحث. يتكون مجتمع الدراسة من ۴۰۰ طالبة تدرسن في الصفين السابع والثامن في إحدى المدارس الثانوية الأولى لمنطقة ۵ في مدينة أصفهان. لتحقيق هدف الدراسة تم بناء اختبار كلوز ووزع على عينة الدراسة المتكونة من ۲۰۰ طالبة في ستة صفوف. اتضح من متوسط درجات الطالبات ونسبة إجاباتهن الصحيحة عن الأسئلة وفقاً للإحصائيات الوصفية والاستنتاجية، أن الكتب المدروسة الثلاثة في المرحلة الثانوية الأولى تكون في المستوى التعليمي؛ بعبارة أوضح، يستطيع المتعلم أن يقرأ النص و يستوعبه، ولكن بمساعدة المعلم وتحت إشرافه.

الكلمات الرئيسية: تحليل المحتوى؛ الانقرائية؛ كتب العربية المقررة للمرحلة الثانوية الأولى؛ اختبار كلوز للانقرائية.